

LLAVORS

Antonio Ferrara

ALÇAR EL VOL

Traducció de Paula Marqués

SEMBRA
LLIBRES

Antonio Ferrara
ALÇAR EL VOL
LLAVORS
Sembra Llibres, 2023
ISBN 978-84-16698-86-8

www.sembrallibres.com

www.sembrallibres.com
T 962567841
C. Real de Gandia, 3
46020 València

som erativa

SEMBRA
LLIBRES

L'AUTOR

Antonio Ferrara va néixer l'any 1957 a Portici, a la ciutat metropolitana de Nàpols, on va viure fins als vint anys. Des d'aleshores viu a Novara. És escriptor, il·lustrador i pedagog. Ha publicat nombroses obres per a infants i joves, entre les quals *Pane arabo a merenda, A braccia aperte* (Editoria Falzea); *Puzzillo gatto gentiluomo, Come i pini di Ramallah, I suoni che non ho mai sentito* (Editorial Fatatrac), *La vita al centro o Casa Lampedusa*. L'any 2012 va guanyar el prestigiós premo Andersen al millor llibre per a majors de 15 anys, amb la novel·la *Ero cattivo*, basada en la seva feina com a educador en una comunitat d'habitatges. L'any 2017 va rebre el Premi de Literatura Infantil de la Cassa di Risparmio di Cento amb *Il fiume è un campo di pallone. Alçar el vol*, ambientada en el Nàpols que va viure a la infantesa, és la primera novel·la seva que es tradueix al català.

SINÒPSI

Quan el pare de Saverio mor per una bala perduda durant un tiroteig, el seu fràgil món sembla enfonsar-se del tot. No ha estat senzill haver deixat d'estudiar als setze anys per dedicar-se a la funerària familiar. Menys encara per a un adolescent introvertit com ell. Però quan comença a donar sepultura als difunts, descobreix tot un univers d'històries misterioses, divertides i inquietants. Fins que, de sobte, tot torna a canviar quan es topa amb l'amor de Zara.

Alçar el vol és una deliciosa novel·la de l'escriptor italià Antonio Ferrara, guanyador del Premi Andersen, sobre les gàbies físiques i mentals on vivim a l'adolescència. Un viatge a la bulliciosa ciutat de Nàpols amb la magnètica veu d'un protagonista que es vol alliberar d'un pare que el maltracta i una mare que encara el tracta com un nen petit. Una bonica història d'amor napolitana que, com la mateixa ciutat, ens encisa amb la seva mescla única de vida, superstició i humanitat desbordant.

SEMBRA
LLIBRES

ETAPES RECOMANADES: ESO i Batxillerat

OBJECTIUS DE LA GUIA DE LECTURA

- Esdevenir un recurs de suport en l'aula per acostar-se a *Alçar el vol*, d'Antonio Ferrara.
- Enquadrar la història del protagonista i explorar la relació amb la resta de personatges dins d'un tipus de literatura adreçat al jovent, i destacar els elements clau que identifiquen aquest gènere literari.
- Localitzar i contextualitzar la història i establir paral·lelismes amb la realitat de les lectores i els lectors perquè reflexionin sobre els temes del llibre: la pèrdua d'una persona estimada, l'amor, la sexualitat, els vincles familiars i la importància dels aprenentatges vitals.
- Reflexionar sobre la llengua, prestant atenció al lèxic d'un registre i a l'argot juvenil.
- Fomentar el gust per llegir i promoure la reflexió i les preguntes després de la lectura, insistint sobre la qüestió de la identitat, en ple desenvolupament durant l'etapa de l'adolescència.

1. ABANS DE LA LECTURA

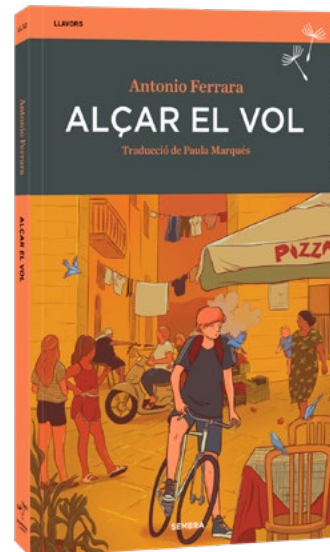
TREBALLEM ELS PARATEXTOS

Coberta

→ Tens a les teves mans una novel·la escrita per Antonio Ferrara. El títol és *Alçar el vol*. Què et suggereix?

→ Ara, fixa't bé en la il·lustració i observa els elements que presenta: uns carrers, roba estesa, la gent, un noi amb bici, ocells... Quina idea et transmet? Quines sensacions? Et dona suficient informació per fer una **predicció lectora**, afegint-hi el que ja saps sobre el títol?

→ Amb aquests dos elements —la coberta i el títol— redacta un escrit breu (màxim una pàgina), en què t'inventes una història. Comparteix la història amb els companys i les companyes de classe i feu unes votacions: la història més divertida, la més real, la més fantàstica, etc.

Contracoberta

→ Observa la contracoberta. Notes alguna cosa diferent pel que fa als noms dels personatges? Coneixes algú que tingui noms típics d'un altre país? Comenta'ls.

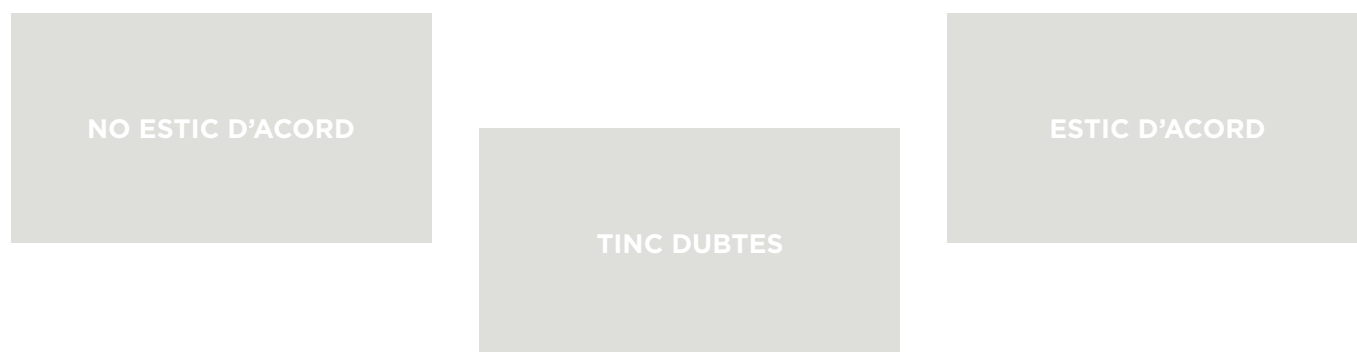

Dinàmica de debat

Dividiu l'aula en tres espais diferents, seguint el dibuix que apareix a continuació. Cadascun correspondrà a una posició de debat: "Estic d'acord", "No estic d'acord", o "Tinc dubtes".

Quan l'aula estigui preparada, el dinamitzador o dinamitzadora del debat llegirà tota una sèrie d'afirmacions en veu alta, relacionats amb alguns dels temes que apareixen a la novel·la, i l'alumnat haurà de posicionar-se, després d'haver-les escoltat, en l'espai físic que representi la seva opinió en cada cas.

Quan totes i tots considerin que són al lloc que els correspon, s'obrirà un temps de debat per compartir i intercanviar punts de vista. Al llarg d'aquest temps, els i les estudiants podran canviar de lloc si la seva opinió també varia, a mesura que vagin escoltant els arguments de la resta.

Afirmacions

- Hi ha moments en què, per encaixar-hi, crec que és necessari actuar pensant en el que la resta s'espera de mi.
- En general, quan estàs sol/a físicament, també et sents sol/a.
- La pressió social pot fer que la gent faci o digui coses contràries a la seva forma de ser o pensar.
- Crec que la gent actua per interès quan es relaciona. Per exemple, serien capaços de deixar de banda algú que s'estimen, per no quedar malament amb la resta i quedar-se tot sols/es.
- Sovint, quan algú diu que no vol fer alguna cosa s'està fent el dur o la dura i, en realitat, vol dir que sí que ho vol. Per exemple, quan vols estar amb algú que t'agrada o et ve de gust rebre una abraçada d'un familiar.
- Quan estàs enamorat o enamorada és normal que et sentis inferior a l'altra persona. Si algú t'agrada molt, l'idealitzes.

2. DURANT LA LECTURA

LA BANDA SONORA: LA LLISTA DE REPRODUCCIÓ

El ritme de la novel·la s'assembla al d'un ocell que està aprenent a volar i a mesura que avança anem entrant més en les emocions del protagonista i en la seva ciutat.

Tenint en compte això, com creus que seria la llista de reproducció d'aquesta història?

A mesura que vas avançant en la lectura, proposa una cançó per a les escenes que tu vulguis. Per triar-la, pots basar-te en el que t'ha transmès la situació descrita, en com t'ha fet sentir el que ha dit algun personatge, en allò que es descriu literalment al text, o en allò que tu consideris més adient.

Cada cop que seleccionis una cançó per a la llista, en un document a banda, justifica la teva tria en un parell o tres de línies. Explica a quin moment acompanya aquella cançó, per què l'has escollida, quin criteri has fet servir a l'hora de relacionar l'escena de la novel·la i la peça musical, etc.

Quan tinguis totes les cançons seleccionades, agrupa-les i crea la teva pròpia llista de reproducció d'*Alçar el vol*. Tingues en compte que la reproducció de totes les cançons, una darrere l'altra, ha de poder explicar musicalment l'argument de la novel·la.

Després, comparteix-la amb la resta de companys i companyes. Haureu coincidit en alguna cançó?

	<hr/>
--	-------

	<hr/>
--	-------

	<hr/>
--	-------

<hr/>	
-------	--

<hr/>	
-------	--

<hr/>	
-------	--

<hr/>	
-------	--

<hr/>	
-------	--

<hr/>	
-------	--

<hr/>	
-------	--

<hr/>	
-------	--

Al mateix temps que vas configurant la teva llista de reproducció i a mesura que avances en la lectura de la novel·la, mira de respondre a les preguntes següents. Veuràs que n'hi ha que no tenen una resposta clara o tancada; si et cal, posa-les en comú amb els teus companys i companyes:

→ Apunta les dues primeres frases de la novel·la. Tria tres llibres de la teva prestatgeria a l'atzar i escriu com comencen. Creus que els començaments són importants? Quina funció representen?

→ Ara que ja has llegit unes quantes pàgines i coneixes una mica el Saverio, a què creus que fa referència el títol del llibre, *Alçar el vol*? Per què creus que l'autor ha optat per aquesta tria?

→ Quin tipus de narrador escull l'autor per presentar-vos aquesta història? Per què creus que ho fa? Pots basar-te en les següents preguntes:

→ Qui parla? El narrador és dins o fora de la història?

→ Des d'on parla? El narrador conta la seva història o la d'altres personatges?

→ Quan parla? Parla des del moment en què es narra la història o ens conta una història del passat? O del futur?

→ Com hauràs notat, al llarg de la novel·la, la focalització, és a dir, el punt de vista de qui conta la història, és fix. Creus que aquesta estratègia ajuda a entrar en el protagonista i a empatitzar amb ell?

→ Quants personatges apareixen a l'obra? Com els definiries? Pots emplenar el següent requadre.

NOM DEL PERSONATGE	DESCRIPCIÓ	EXEMPLES (CITES DELS LLIBRES)

→ Quin personatge t'ha cridat més l'atenció? Per què?

→ San Gennaro, a tots els efectes, és com si fos un personatge més, com una guia espiritual del protagonista, amb qui s'emmiralla. N'havies sentit mai parlar? Busca a Internet més informació i digues què representa per als napolitans i descriu amb detall la relació que hi té el protagonista.

- En quins principis i valors es basa la relació que tenen els personatges? Creus que representen la teva realitat? Comenta-ho amb els companys i les companyes

- En quina ciutat es desenvolupa la novel·la? Quins indrets d'aquesta ciutat apareixen? Com es relacionen entre ells? I amb el protagonista, com els viu?

- Realitats tipificades. Al llibre les organitzacions criminals a Nàpols, o la màfia, com se li sol dir més a sovint, no apareixen com a tema sinó com a escenari, segurament per una intenció de l'autor de no alimentar els tòpics. Quina relació hi estableix el protagonista?

- En quina època es desenvolupa l'acció? Quins elements (objectes, fets, roba de personatges, aparells tecnològics...) t'han ajudat a situar-la? Pots acompanyar la teva resposta amb algunes cites.

- Saps quines llengües es parlen a Nàpols? La llengua original de la novel·la és l'italià, tot i que, sovint, s'empren expressions típiques del napolità: “cazzimma” “els cuppetielli” (p. 47), “la palummella” (p. 47), “la cajola” (p. 107). T'animem que cerquis què signifiquen, deduint-ho a partir del context i ajudant-te amb els recursos d'Internet.

La següent cançó popular napolitana, *Palummella, zompa e vola*, et pot ajudar:

<https://open.spotify.com/track/7vu5iYl1omHuMb8XHcXg1Z?si=9a68d3673e2b42a0>

3. DESPRÉS DE LA LECTURA

POÈTICA

Recursos retòrics

El llibre d'Antonio Ferrara plasma reeixidament les emocions, els sentiments i les pors del protagonista amb l'objectiu que les experiències que viu en Saverio s'endinsin i ressonin en els lectors. Una de les tècniques literàries que, de fet, utilitza l'autor és l'ús de motius literaris, a partir de metàfores o d'imatges. La imatge principal o metàfora la trobem ja des del mateix títol, "alçar el vol", amb tot un seguit d'expressions que se'n deriven, com la palummella, la cajola, o les cadernereres.

- Fulleja el llibre i amb l'ajuda dels companys, busqueu cites que evocin altres imatges o metàfores de les emocions del protagonista.

El gènere literari

La novel·la de formació (*Bildungsroman* en alemany) és un gènere literari que s'ocupa de l'evolució del protagonista cap a la maduresa i l'edat adulta a partir de proves, errors, viatges i experiències. En la tradició de la novel·la moderna, el seu objectiu era promoure la integració social del protagonista. Avui, en canvi, es concentra en narrar les emocions, els sentiments, els projectes, les accions, donades a conèixer en la seva gènesi interior.

Es tracta d'un gènere interessant perquè es basa en una formació que sovint no implica només el protagonista sinó també les lectores i els lectors.

- Amb l'ajuda del docent i d'internet, sabries dir quines altres novel·les de formació que la literatura catalana i les altres literatures han fet sortir a la llum? Nosaltres et citem *Aloma* (1938), de Mercè Rodoreda, una història de formació en femení, de descoberta de l'amor i de l'estructura social en temps de guerra.

ELS TEMES DEL LLIBRE

El viatge cap a la llibertat personal

→ Els canvis fan vertigen? Tu tens aquesta mateixa sensació? Quins canvis o descobertes diries que has experimentat en aquests dos últims anys? Quins et feien joia i quins, en canvi, t'han fet feredat?

→ El pas de la vida adolescent cap a la vida adulta és el tema principal d'*Alçar el vol*. Ara, relaciona les descobertes d'en Saverio amb les teves.

Altres temes

→ Elaboreu una llista dels temes del llibre i comenteu amb els vostres companys com s'afronten pels personatges.

A rectangular area with a light gray background, containing ten horizontal lines for writing.

TASCA FINAL

El diari personal

Si t'agrada escriure, pots explicar la versió de la història d'un altre personatge, l'Ida o la Zara, per exemple, a partir del seu diari personal. Què hi escriurien? Selecciona els moments que consideris que elles deixarien recollits al seu diari personal i canvia'n el punt de vista. Posa la teva atenció, sobretot, en la manera com una d'elles pugui sentir el desenvolupament de la trama, així com la relació afectiva que s'estableix amb el protagonista. Si et cal, pots afegir elements inventats.

- Al principi d'aquest viatge (de la lectura compartida d'*Alçar el vol*) t'havíem demanat que t'inventessis una història a partir de la portada i el títol. Ara que ja has arribat al final i has fet un munt d'activitats, la teva intuïció s'havia apropat gaire a la història original?

Guia de lectura

A càrrec de Paula Marqués Hernández,
professora d'Estudis Catalans de la Universitat Ca' Foscari de
Venècia i de la Universitat de Bolonya i traductora

Esperem que hages guadit de la lectura
Ens pots seguir a Instagram i Twitter [@sembrallibres](#)